

УДК 373.3/.5.015.31:091.2-053.6

Соломаха Олександр

ORCID 0009-0001-5268-3582

Аспірант кафедри педагогіки та методики
викладання історії і суспільних дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: teraso@gmail.com

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ДІТЕЙ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ «ПЛАСТУ»: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

Мета статті – проаналізувати ціннісні концепції виховання в організації «Пласт» в умовах розвитку української історико-педагогічної думки; виокремити соціокультурні чинники, які вплинули на формування унікального педагогічного концепту ХХ століття.

Методологія. Під час написання статті використані аналіз педагогічних та історико-педагогічних статей і монографій; методи порівняння та узагальнення історико-педагогічних і педагогічних фактів, процесів і явищ.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що на основі аналізу історичних джерел, простежено головні принципи, методи, форми і засоби діяльності «Пласту», виявлено характерні особливості різнобічного виховання дітей та молоді в цьому товаристві, розглянуто зміст та головні напрямки діяльності цих організацій та їх вплив на формування особистості дитини та її ціннісних орієнтацій.

Висновки. Організація «Пласт» є однією з провідних молодіжних організацій, яка має вплив на виховання дітей та молоді та формування їх ціннісних орієнтацій. Трансформація суспільства, стрімка європейська інтеграція актуалізує проблему виховання особистості, здатної реалізувати себе у професійному, громадянському, культурному аспектах.

Для досягнення виховних цілей організації діє пластова методика виховання, основні принципи якої полягають у добросовісності членства в організації, вихованні і навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять і випробувань, гуртковій системі самоорганізації, пізнанні природи і житті серед природи, підтримці спеціальних зацікавлень і здібностей дітей та молоді.

Творче використання виховної методики Пласту дозволяє спонукати підлітків до здобуття нових знань, розвитку вмінь та навичок, викликає глибокі переживання та спонукає до активної різносторонньої діяльності. Завдяки цьому формується цілісна стійка внутрішня структура особистості підлітка із визначеною вмотивованою спрямованістю діяльності та реалізацією власних прав, свобод і обов'язків. Створюється система ціннісних і соціальних орієнтацій, ставлень підлітка до суспільства, держави, нації. Це, в свою чергу, дає змогу сформувати активну громадську позицію.

Виступаючи складовою частиною скаутського руху, «Пласт» посідає чільне місце в молодіжному русі України. Упродовж сторіччя він розвивав ідейно-організаційні засади, форми та методи виховної роботи. Накопичений досвід формування всебічно розвинутої особистості є актуальним і зараз, при розбудові громадянського суспільства завдяки гуманістичним засадам пластової системи виховання, демократичності стосунків між суб'єктами педагогічного процесу, створенню сприятливих умов для творчої самореалізації і цілеспрямованого самовдосконалення особистості.

Ключові слова: Пласт, ціннісні орієнтації, методика виховання молоді, всебічний розвиток особистості.

Постановка проблеми. Одним із яскравих соціально-педагогічних явищ української освіти, функціонування якого простежується з початку ХХ століття і до сьогодні, є українська скаутська організація «Пласт». Метою Пласту є сприяти всебічному, патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, провідників суспільства на ідейних засадах Пласту та на засадах християнської моралі. Для досягнення виховних цілей Пласту діє спеціальна методика виховання, основні принципи якої полягають у добровільності членства в організації, вихованні і навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять і випробувань, гуртковій системі самоорганізації, пізнанні природи і житті серед природи, підтримці спеціальних зацікавлень і здібностей дітей та молоді.

Актуальність роботи визначається ефективністю використання методів роботи Пласту в проведенні освітнього процесу в цілому. Пласт сприяє всебічному розвитку гармонійної особистості, стимулює розвиток тих рис, котрі дозволяють дітям та підліткам комфортно почуватися в сучасному суспільстві, а педагогам ефективно використовувати власний потенціал для навчання та виховання. Окрім того, пластові методи виховання та навчання мають вплив на особистісний розвиток завдяки перевіреному роками досвіду, який лежить в основі кожного методичного елемента, та науковому обґрунтуванню теоретичних положень.

Аналіз останніх публікацій. Тема історико-педагогічних аспектів функціонування «Пласту», аналіз морально-духовних засад організації були предметом багатьох наукових розвідок, публікацій, методичних праць. Ґрунтовні дослідження з історії Пласту, вивчення особливостей діяльності його членів, належать Б. Савчуку, О. Сичу, Ю. Візитів, В. Окаринському. Методично-виховну діяльність організації описують М. Артиш, Ю. Жданович, А. Зайченко, О. Кравченко, Р. Охрімчук. Значну увагу висвітленню рис, якостей, вмінь та навичок, котрі сприяють успішному вихованню на початках формування організації приділили увагу О. Тисовський, С. Тисовський, Ю. Старосольський, С. Левицький, І. Боберський. Приклади використання конкретних методик можна знайти у журналах «Пташеня», «Готуйсь», «В дорогу», «Юнак» [5].

Сучасні дослідження діяльності Пласту в історичному ракурсі щодо його становлення та розвитку здійснили В. Окаринський, М. Пантюк, Б. Савчук, О. Сич, Я. Луцький, В. Стецько; щодо регіональної специфіки діяльності Пласту й національного виховання – І. Андрухів, М. Баяновська, Ю. Поліщук; щодо особливостей фізичного виховання, здорового способу життя – П. Мартин, М. Окаринський; в контексті скаутських організацій щодо самовиховання дітей та підлітків і їх соціалізації – Л. Ярова, С. Діба; особливості виховного процесу в Пласті досліджувала Ю. Жданович [8].

На початку ХХІ ст. українська історична думка збагатилася значною кількістю наукових праць, що стосуються дослідження дитячого руху як особливого соціально-педагогічного явища та суб'єкта виховання: І. Андрухів, Н. Коляда, С. Діба, Ю. Жданович, М. Окаринський та ін. Разом з тим, залишається значна кількість проблем, які потребують дослідження, деталізації та уточнення в їх історико-педагогічному та сучасному контексті [4].

Мета статті – проаналізувати головні ціннісні концепції виховання «Пласту» в умовах розвитку української історико-педагогічної думки; виокремити соціокультурні чинники, які вплинули на формування унікального педагогічного концепту ХХ століття.

Методологія. Під час написання статті використані аналіз педагогічних та історико-педагогічних статей і монографій; методи порівняння та узагальнення історико-педагогічних і педагогічних фактів, процесів і явищ.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що на основі аналізу історичних джерел, простежено головні принципи, методи, форми і засоби діяльності «Пласту», виявлено характерні особливості різнобічного виховання дітей та молоді в цьому товаристві, розглянуто зміст та головні напрямки діяльності цих організацій та їх вплив на формування особистості дитини та її ціннісних орієнтацій.

Результати дослідження. Пласт, як український аналог скаутського руху, з'явився в Україні у 1911 році. 12 квітня 1912 року у Львові вихованці гуртка вперше склали Пластову Присягу. Засновниками організації були Олександр Тисовський, Петро Франко та Іван Чмола.

Методологічною базою Пласту були скаутський метод, розроблений англійцем Робертом Бейденом-Пауелом, традиції козацтва й звичаї українського народу, елементи національної етнопедагогіки. Перша активна хвиля захоплення скаутським рухом, розвиток і адаптація його ідей та методів роботи у світовому масштабі припадає на 1911-1912 рр. Як пише О. Сич у праці «Пласт: нарис витоків, історії, сьогодення»: «Перші скаутські осередки виникають на Східній Україні – в Бахмацькому повіті на Катеринославщині (1909 р.), а в наступні роки – в Харкові, Луганську, Ізюмі, Слов'янську» [5]. Осередки українського скаутського руху врешті прижилися в Галичині. Перші пластові гуртки виникли у Львові 1911 року, їх засновниками стали студент Львівської Політехніки Іван Чмола, вчитель Петро Франко та викладач Академічної гімназії, доктор Олександр Тисовський. Офіційною датою заснування організації вважають 12 квітня 1912 р., коли О. Тисовський привів до присяги перший пластовий гурток при Академічній гімназії [5].

Утворення «Пласту» збігалось в часі зі складними перетвореннями, які переживала Європа на початку ХХ століття. За задумом О. Тисовського, «Пласт» своїм устроєм мав сприяти самовихованню і формуванню ціннісних орієнтацій особистості не через військовий вишкіл, а за рахунок внутрішньої організації та системи випробувань при допомозі старших, але без їхнього втручання. Таким чином, основний принцип гармонійного розвитку і формування ціннісних орієнтацій досягався через працю над собою до розвитку та ґартування характеру, виховання кращих якостей громадянина. Ключовим елементом у вихованні молоді, за О. Тисовським, є шляхетне змагання за найкраще виконання свого обов'язку. Слід зауважити, що молоді люди мали виховувати у собі високі патріотичні почуття та переконання свідомої боротьби до об'єднання народу на основі всебічної підготовки майбутніх громадян до активного життя у різних соціальних умовах [7]. У цьому і полягав один із сенсів ціннісних орієнтацій членів цієї організації.

Найбільшого поширення Пласт набув на Галичині та Закарпатті. Історичні обставини зумовили активний розвиток військово-патріотичного напрямку всередині організації. На початку ХХ ст. Україна перебувала у стані війни, тому пластуни вступали до лав УСС, УГА та УПА. Активна громадянська

позиція призвела до повної заборони Пласту наприкінці 30-х рр. XX ст. на всій території країни, що змусило багатьох його активних членів емігрувати [5].

Ідейні засади Пласту в основному закладені у 1920-30-х роках у працях провідників організації, зокрема «Життя в Пласті» О. Тисовського та «Велика гра» Ю. Старосольського. Пластуни ставили перед собою завдання формувати ціннісні орієнтації особистості та виховати чесних, здібних до творчої праці громадян з сильною волею і високою національною свідомістю. У своїх членах організація розвиває такі здібності: помічати все в навколишньому середовищі; пізнавати причинно-наслідкові зв'язки між різними явищами; використовувати здобутий досвід у боротьбі за існування; творити правильні естетичні та етичні дії; плекати своє здоров'я як основу всього в людині; виробити в собі громадянські чесноти: дисциплінованість, точність, послух законам тощо.

Аналіз літератури дає підстави стверджувати, що пластуни активно брали участь в організації та проведенні просвітницької діяльності серед населення краю. Вони організували читальні, бібліотеки, аматорські гуртки, хори, підтримували фінансово та організаційно українські часописи тощо [9].

Мета Пласту – сприяти всебічному, патріотичному вихованню та самовихованню української молоді на засадах християнської моралі; спираючись на ідейні засади Пласту, виховувати молодь на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільноти, провідників суспільства [4]. Усі складники цієї мети сприяють формуванню ціннісних орієнтацій особистості дитини. Основою пластування та життя в організації є гра. Пластова гра – передусім гра в суспільну організацію з метою виробити у молоді насагу до згуртування, навчити їх форм організації та методів гурткової роботи, прищепити гурткову дисципліну та активність [4].

«Пласт» покликаний формувати ціннісні орієнтації дітей і виховувати українську молодь на засадах християнської моралі на свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної і світової спільнот, провідників суспільства. Для цього організація розвиває духовні, інтелектуальні, соціальні й фізичні риси своїх членів; підтримує збереження серед молоді традицій предків, передає знання і розуміння історії, культури та національних традицій; проводить екологічну, оздоровчу, аматорську спортивну та культурну діяльність [2].

Засновники «Пласту» бачили у дітях і молоді особистості, які мають природні та набуті здібності, котрі варто розвивати та доповнювати знаннями, здобутими поза шкільною програмою на основі вільного розвитку та самоврядності. Для всебічного розвитку особистості необхідно було розвивати такі особистісні якості молодих людей як спостережливість, вміння встановлювати зв'язки між явищами та прогнозувати їх розвиток, практично застосовувати здобуті знання для вирішення різних життєвих проблем, мотивацію до фізичного самовдосконалення та дотримання правил особистої гігієни.

Закони «Пласту», як зазначав О. Тисовський, мали бути основою моральної свідомості та головних цінностей вихованців. Філософсько-світоглядна сутність цього процесу найбільш точно відображалась у словах клятви, яка складалась з трьох основних обов'язків пластуна: бути вірним Богові й Україні, допомагати іншим, жити за пластовим законом. Глибока за моральним змістом клятва закликала жити за Божими Заповідями, діяти патріотично по честі, совісті, справедливості. Такі важливі якості особистості виховувалися за умови, що кожен пластун дотримується даного ним слова, живе по честі, виконує зняті перед собою, людьми та Богом зобов'язання.

Досягнення духовно-морального ідеалу ґрунтувалось на наполегливій праці, спрямованій на опанування ідеями пластового закону, оволодіння методами самовдосконалення і збагачення власного практичного досвіду добрими справами. Власне добродійна діяльність, на думку О. Тисовського, мала бути щоденною справою, виконаною в душі пластового закону [7].

Ціннісними орієнтирами, на які у своїй виховній діяльності звертає увагу Пласт, є сім'я, школа та середовище. Оскільки, сім'я є місцем становлення особистості й має найбільший вплив на її формування особистості та її ціннісних орієнтацій, виховання в Пласті відбувається через тісну взаємодію вихователів, батьків та дітей. Головними векторами взаємодії сім'ї та Пласту є співпереживання, спільна діяльність, спільні заходи, табори та матеріальна підтримка.

Виховання, згідно головних векторів взаємодії, здійснюється в гуртковій системі через поступове виконання певної програми занять, низці ступеневих проб і покладанні на дітей щоразу більшої відповідальності за себе та інших так, щоб вони набували знання, впевненості в собі, уміння співпрацювати з іншими та розвивали лідерські якості [2].

Пластова методика виховання підлітків передбачає, перш за все, формування активної громадянської позиції, що є важливим ціннісним орієнтиром особистості. Як зазначає І. Остапівська, це стає можливим завдяки роботі в гуртках – групах, що складаються із хлопців та дівчат, які мешкають в одній місцевості і мають спільні вподобання. Їх невелика чисельність забезпечує індивідуальний підхід та дає змогу кожному члену брати активну участь у житті гуртка. Крім того, гурткова система сприяє виробленню та розвитку позитивних особистісних якостей, адже керівником гуртка може бути обраний тільки той, хто користується найбільшою повагою, довірою та авторитетом. У роботі організації використовуються різноманітні форми роботи: сходина, збірки, мандрівки, екскурсії, табори, конкурси, тощо. Це дає можливість підтримувати інтерес та сприяти різнобічному розвитку підлітків.

Характерною особливістю проведення занять із підлітками у Пласті є те, що у їх підготовці, організації та проведенні на кожному етапі активно долучаються самі вихованці. Дорослі виконують тільки дорадчу та адміністративну функції. Підлітки характеризуються загостренням потреби у визнанні та позитивній оцінці оточуючих. Вони прагнуть виділятися, бути поміченими, викликати схвалення і

захоплення своїми досягненнями у різних сферах людської діяльності. Для цього у Пласті розроблені виховні програми для юнацтва різного віку. Також не останню роль у підвищенні активності підлітків відіграє стимулювання: вручення відзначень, носіння нашивок-символів, які ілюструють досягнення та ступінь кожного пластуна в організації [4; 2].

Однією із складових частин пластової методи виховання є гурткова система. Вона ґрунтується на потребах дитини перебувати в гурті однодумців, урахуванні вікових особливостей та новоутворень молодшого шкільного, підліткового та юнацького віку. Зацікавленість батьків процесом занять, а також колом друзів дитини допомагає їм створити атмосферу довіри, запобігаючи небажаним проявам конфліктності й непорозуміння.

Пластова система виховання сприяє становленню особистості, заохочує підлітка до самовираження, самоствердження, самостійного прийняття рішень, розвиває лідерські якості та відповідальність, дає змогу пластунові відчувати свою дорослість та з мірою дорослішання привчає до збільшення відповідальності за себе, друзів, оточення. Таким чином, Пласт дає змогу уникнути кризи дорослішання [2].

Серцевину виховної системи дитячо-юнацьких товариств становило моральне виховання. Беручи за основу загальнолюдські цінності – добро, честь, справедливість, гуманізм, пластові вихователі прагнули прищепити ці риси молоді, адже розуміли важливість розвитку всебічної моральної культури громадян, виховання національної самосвідомості для розвитку й поступу демократичного суспільства.

Таким чином, «Пласт» вимагав від кожного свого члена самовиховання, а саме, виховання в собі національної свідомості, характеру, дисципліни. При цьому, найважливішими чеснотами характеру вважалися солідарність, відповідальність, почуття честі, ентузіазм та підприємливість.

Здійснюючи завдання морального становлення юної особистості, провідники «Пласту» використовували різні засоби: проводилися бесіди, культивувалася звичка виконання щоденно доброго вчинку, використовувалася спільна праця. У своїй діяльності «Пласт» спирався на засади християнства, виконуючи відповідні звичаї, обряди, традиції.

Характерна риса діяльності «Пласту» – міцний зв'язок з природою та найповніше використання оздоровчих сил природи для формування здорового організму. Поряд із щоденним виконанням фізичних вправ кожен член організації повинен дбати про часте перебування на свіжому повітрі, робити розтирання холодною водою та снігом, навчатись вмінню допомогти собі під час хвороби та при нещасному випадку [6].

Серед форм та напрямів культурно-освітньої праці гуртків «Пласту» найважливіше місце відводилось самоосвіті й підвищенню рівня знань в різних галузях наук, популяризації української книги (через бібліотеки, що діяли при куренях і гуртках), видавничій справі та розповсюдженню пластунських часописів, мистецькій діяльності (літературні, театральні гуртки, гуртки хорового мистецтва, національного танцю тощо), відзначенню національно-патріотичних, пластових і народних свят.

Серед форм фізичної підготовки або «практичного пластування», важливу роль відіграло мандрівництво і таборування. З метою зміцнення фізичного здоров'я пластуни влаштовували мандрівні табори, які здебільшого проходили влітку, організовували екскурсії («прогульки»), під час яких знайомились із визначними історичними місцями та архітектурними пам'ятками [3].

Важливу роль у процесі формування всебічно розвинутої особистості відіграла пластова періодика, при створенні якої вихованці гуртка могли проявляти свої природні нахили й здібності, розвивали творчість. Пластові часописи мали різну тематичну спрямованість (гумористичну, ідейно-патріотичну, вишкільно-виховну тощо) та з'являлася у різних формах: журналах, стінгазетах, «усних журналах» тощо. Видавцями цієї періодики були курені чи спеціальні гуртки, а також окремі «улади». Часописи тиражували різними способами: рукописним, друкованим на машинці, літографічним і гектографічним, цикльостилем тощо.

Часописи літературно-мистецького спрямування засвідчують непересічні здібності пластунів як художників, поетів, прозаїків, публіцистів, критиків. В редколегіях точилися дискусії відносно формату і «творчої концепції» часописів. Історико-патріотична тематика у вигляді автентичних «зарисовок» та «перемальовок» полотен відомих митців залишалася домінуючою. Поряд з цим уміщували твори в дусі модернізму, які в абстрактних гіперболізованих формах відображали прагнення до реалізації національних і пластових ідеалів.

Поряд із традиційними часописами у вигляді зошитів розвивалися інші форми пластової журналістики. Найпоширенішими серед них стали стінгазети, які видавали більшість пластових куренів. Їхня популярність зумовлювалася безвитратним механізмом виготовлення (зазвичай в одному примірнику) та доступним способом репрезентації матеріалів. Окреме місце займали часописи, що відображали думки і прагнення окремих уладів та інших складників скаутського руху [1].

Висновки. Організація «Пласт» є однією з провідних молодіжних організацій, яка має вплив на виховання дітей та молоді та формування їх ціннісних орієнтацій. Трансформація суспільства, стрімка європейська інтеграція актуалізує проблему виховання особистості, здатної реалізувати себе у професійному, громадянському, культурному аспектах.

Для досягнення виховних цілей організації діє пластова методика виховання, основні принципи якої полягають у добросовісності членства в організації, вихованні і навчанні через гру та працю, поступовій програмі занять й випробувань, гуртковій системі самоорганізації, пізнанні природи і житті серед природи, підтримці спеціальних зацікавлень і здібностей дітей та молоді.

Творче використання виховної методики Пласту дозволяє спонукати дітей і молодь до здобуття нових знань, розвитку вмінь та навичок, викликає глибокі переживання та спонукає до активної різносторонньої діяльності. Завдяки цьому формується цілісна стійка внутрішня структура особистості підлітка із визначеною вмотивованою спрямованістю діяльності та реалізацією власних прав, свобод і обов'язків. Створюється система ціннісних і соціальних орієнтацій, ставлень підлітка до суспільства, держави, нації. Це, в свою чергу, дає змогу сформуванню активну громадську позицію.

Виступаючи складовою частиною скаутського руху, «Пласт» посідає чільне місце в молодіжному русі України. Упродовж сторіччя він розвивав ідейно-організаційні засади, форми та методи виховної роботи. Накопичений досвід формування всебічно розвинутої особистості є актуальним і зараз, при розбудові громадянського суспільства завдяки гуманістичним засадам пластової системи виховання, демократичності стосунків між суб'єктами педагогічного процесу, створенню сприятливих умов для творчої самореалізації і цілеспрямованого самовдосконалення особистості.

References

1. Дідух І. Я. Формування творчого потенціалу особистості в «Пласті». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2015. Вип. 35. С. 65–68.
Didukh, I. Ya. (2015). Formuvannia tvorchoho potentsialu osobystosti v «Plasti» [Formation of the individual's creative potential at Plast]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsialna robota – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Pedagogy. Social work*. 35. 65–68.
2. Жданович Ю. Взаємодія Пласту і сім'ї у вихованні всебічно розвинутої гармонійної особистості. *Соціальний педагог*. Київ, 2016 (грудень, № 12). С. 35–41.
Zhdanovych, Yu. (2016). Vzaiemodiia Plastu i sim'i u vykhovanni vsebichno rozvynenoї harmoniїnoї osobystosti [Interaction between Plast and the family in the education of a fully developed harmonious personality]. *Sotsialnyi pedahoh – Social pedagogue*. Kyiv, 2016 (January, № 12). 35–41.
3. Кондратюк В. В. Участь української учнівської молоді в діяльності товариства «Пласт» на Волині (1920–1930 рр.). *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку. Матеріали XXXVII-ої Міжнародної науково-практичної конференції (7 жовтня 2023)*. Ольборг (Данія): ГО «ВАДНД». С. 278–283.
Kondratiuk, V. V. (2023). Uchast ukrainiskoi uchnivskoi molodi v diialnosti tovarystva «Plast» na Volyni (1920–1930 rr.) [Participation of Ukrainian students in the activities of the Plast society in Volyn (1920–1930)]. *Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku. Materialy XXXVII-oi Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii – Modern aspects of science modernisation: state, problems, development trends. Materials of the XXXVII International Scientific and Practical Conference*. Aalborg (Denmark): NGO «VADND». 278–283.
4. Остапівська І. І. Актуальність використання пластової методики виховання. *Педагогічний пошук: науково-методичний вісник*. Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти. 2010. № 2. С. 29–34.
Ostapivska I. I. (2010). Aktualnist vykorystannia plastovoi metodyky vykhovannia [The relevance of the use of the stratum method of education]. *Pedahohichnyi poshuk: nauково-metodychnyi visnyk – Pedagogical search: a scientific and methodological bulletin*. 2. 29–34.
5. Остапівська І. І. Використання виховної методики Пласту у формуванні активної громадянської позиції підлітків. *Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів і студентів, (12-13 травня, 2010 р.)*. Міністерство освіти і науки України, Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Наукове товариство студентів і аспірантів. Луцьк, 2010. Т. 1. С. 173–175.
Ostapivska, I. I. (2010). Vykorystannia vykhovnoi metodyky Plastu u formuvanni aktyvnoi hromadianskoi pozytsii pidlitkiv [Using the educational methodology of Plast in the formation of an active civic position of adolescents]. *Volyn ochyma molodykh naukovtsiv: mynule, suchasne, maibutnie : materialy IV Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii aspirantiv i studentiv, (12-13 travnia, 2010) – Volyn through the eyes of young scholars: past, present, future: materials of the IV International Scientific and Practical Conference of Postgraduate and Undergraduate Students, (12-13 May, 2010)*. Ministry of Education and Science of Ukraine, Lesya Ukrainka Volyn National University, Scientific Society of Students and Postgraduates. Lutsk. 1. 173–175.
6. Пантюк М. Моральні засади діяльності українських молодіжно-юнацьких товариств (поч. XX ст.). *Сучасне українське виховання. Матеріали науково-практичної конференції «Українська національно-демократична педагогіка в контексті завдань сучасного виховання»*. Львів: «Основа», 1997. С. 75–78.
Pantiuk, M. (1997). Moralni zasady diialnosti ukrainyskykh molodizhno-iunatskykh tovarystv (poch. KhKh st.) [The moral foundations of the activity of Ukrainian youth and youth associations (early twentieth century)]. *Suchasne ukrainske vykhovannia. Materialy nauково-praktychnoi konferentsii «Ukrainska natsionalno-demokratychna pedahohika v konteksti zavdan suchasnoho vykhovannia» – Modern Ukrainian education. Materials of the scientific and practical conference «Ukrainian national-democratic pedagogy in the context of the tasks of modern education»*. Lviv: «Osнова». 75–78.
7. Соловей М. В. Духовно-моральні цінності українського «Пласту» в концепті Олександра Тисовського (1886 – 1968). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка*. 2013. Вип. 23. С. 242–250.

- Solovei, M. V. (2013). Dukhovno-moralni tsinnosti ukraïnskoho «Plastu» v kontsepti Oleksandra Tysovskoho (1886-1968) [Spiritual and moral values of the Ukrainian Plast in the concept of Oleksandr Tysovsky (1886-1968)]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Psykholohiia i pedahohika – Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Psychology and pedagogy.* 23. 242–250.
8. Удич З. Психолого-педагогічні вимоги до пластового виховника: історичний аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету.* Серія: Педагогіка. 2009. № 2. С. 101–104.
Udych, Z. (2009). Psykholoho-pedahohichni vymohy do plastovoho vykhovnyka: istorychnyi aspekt [Psychological and pedagogical requirements for a Plast educator: historical aspect]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohika – Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Pedagogy.* 2. 101–104.
9. Чепіль М. Педагогіка Пласту (перша третина ХХ ст.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету.* Серія: Педагогіка. 2008. № 4. С. 63–67.
Chepil, M. (2008). Pedahohika Plastu (persha tretyna KhKh st.) [Pedagogy of Plast (first third of the twentieth century)]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohika – Scientific Notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Pedagogy.* 4. 63–67.

Solomakha A.

ORCID 0009-0001-5268-3582

Postgraduate student of the department
of pedagogy and methods of teaching history and social disciplines,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: teraso@gmail.com

EDUCATION OF VALUE ORIENTATIONS IN CHILDREN ON THE EXAMPLE OF «PLAST» AND HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS

The purpose of the article is to analyse the main value concepts of Plast education in the context of the development of Ukrainian historical and pedagogical thought; to identify the socio-cultural factors that influenced the formation of a unique pedagogical concept of the twentieth century.

Methodology. The article is based on the analysis of pedagogical, historical and pedagogical articles and monographs; pedagogical observations; methods of comparison and generalisation of historical, pedagogical and pedagogical facts, processes and phenomena.

The scientific novelty of the study is that, based on the analysis of historical sources, the main principles, methods, forms and means of activity of Plast were traced, the characteristic features of the versatile education of children and youth in this society were identified, the content and main activities of these organisations and their impact on the formation of adolescents' personality were considered.

Conclusions. The Plast organisation is one of the leading youth organisations that has an impact on the education of children and young people. The transformation of society and rapid European integration raise the issue of educating a new type of person – a person capable of realising themselves in professional, civic and cultural aspects.

To achieve the educational goals of the organisation, the Plast method of education is used, the main principles of which are the good faith of membership in the organisation, education and training through play and work, a gradual programme of classes and tests, a group system of self-organisation, knowledge of nature and life among nature, support for special interests and abilities of children and youth.

The creative use of Plast's educational methodology allows us to encourage adolescents to acquire new knowledge, develop skills and abilities, evoke deep feelings and encourage active and versatile activities. This helps to form a holistic, stable internal structure of the adolescent's personality with a defined motivated focus of activity and the exercise of their rights, freedoms and responsibilities. It creates a system of value and social orientations, attitudes of adolescents to society, the state and the nation. This, in turn, makes it possible to form an active civic position.

As an integral part of the scouting movement, Plast occupies a prominent place in the youth movement of Ukraine. For a century, it has been developing ideological and organisational principles, forms and methods of educational work. The accumulated experience of forming a fully developed personality is still relevant today, in the development of civil society, thanks to the humanistic principles of the Plast system of education, democratic relations between the subjects of the pedagogical process, and the creation of favourable conditions for creative self-realisation and purposeful self-improvement of the individual.

Keywords: Plast, methodology of youth education, comprehensive development of abilities.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.